

Приклад гуманізму

Професор Леонард Леопольдович Гіршман

(1839-1921)

*До 180-річчя з дня народження
видатного офтальмолога*

Леонард Леопольдович Гіршман народився в місті Тукумс (Латвія) 13 березня 1839 р., в цьому ж році його сім'я переїхала до міста Харків

У 1855 р. шістнадцятирічний Леонард закінчив із золотою медаллю першу Харківську гімназію, вступив на медичний факультет Імператорського Харківського університету, який закінчив з відзнакою у 1860 р. і отримав диплом лікаря

Найбільш молодого лікаря зацікавила офтальмологія

«Не захопитися офтальмологією, — писав Гіршман, — в той час було неможливо. З маленького, занедбаного відділу хірургії вона розвинулася в самостійну науку, що стала на висоту точних наук»

Для продовження навчання Леонард навесні 1862 р. прямує до Гейдельберзького університету, який вважався науковим центром Німеччини

Гіршман вчиться у відомого фізика, фізіолога і психолога Германа фон Гельмгольца, завідуючого кафедрою фізіології Гейдельберзького університету

*Герман фон
Гельмгольц*

За кордоном Леонард Леопольдович стажувався у відомих європейських світил очної медицини Відня, Парижа, Гейдельберга, Берліна, працюючи в лабораторіях Дюбуа-Раймона, Грефе, Іегера, Кнапп, Пагенштехера

*Хірург-офтальмолог
Альбрехт Грефе*

Активна наукова діяльність Л.Л. Гіршмана в Німеччині відзначена його обранням в члени Гейдельберзького офтальмологічного товариства в 1865 р.

До Харкова Леонард Леопольдович повернувся в 1866 р. і почав практикувати як офтальмолог. Через деякий час Гіршмана вже називають «найкращим окулістом» країни

«Коли я почав свою практичну діяльність, я виявився першим – і багато років єдиним – фахівцем в обширній області всього південного сходу Російської імперії. Не важко було стати відомим там, де я виявився єдиним», – зазначав потім сам доктор

У 1868 р. Гіршман захистив докторську дисертацію за матеріалами, зібраними за кордоном, – «Материалы для физиологии цветоощущения»

Л.Л. Гіршман отримав вчений ступінь доктора медицини і звання приват-доцента з офтальмології Імператорського Харківського університету

У 1870 р. вченому дозволено читати приватний курс офтальмології, який до цього становив частину загальної хірургії

У 1872 р. у співпраці з очільником кафедри оперативної хірургії і хірургічної клініки Вильгельмом Грубе, Гіршманом засновано першу в Харкові і Україні університетську очну клініку. Вона була невеликою, на 10 ліжок, але хворі їхали туди з усіх кінців нашої країни і зарубіжних держав

Вильгельм Грубе

У той час Харків називали "очною Меккою". Місто на довгий час стає центром офтальмології

У 1884 р. Гіршман – професор. У 1893 р. вченому надано звання заслуженого професора

Леонард Леопольдович працює над розвитком теорії офтальмології: пише статті про світлосприйняття, ембріологію судин сітківки, лікування трахоми

У 1879 р. професор Леонард Гіршман подає прохання про будівництво оселі на купленому їм місці на розі вулиці Мало-Сумської (Мироносицькій) і Сорокинського провулка. У 1882 р. усі роботи було завершено

Леонард Леопольдович вів офтальмологічні курси і мав приватну практику. Крім клініки університету, хворих приймав і на першому поверсі власного будинку

Після приходу до влади більшовиків вчений зберіг за собою будинок і отримав захист від реквізицій

У 1995 р. на честь Л.Л. Гіршмана відкрито дошку на будинку по вулиці Гіршмана, 5, де видатний офтальмолог мешкав 50 років

У 1950-ті роки будівлю надбудували на два поверхи

У 1895 р. на медичному факультеті Імператорського Харківського університету організується спеціально «під Гіршмана» кафедра очних хвороб

У 1905 р. професор Л.Л. Гіршман в знак протесту проти відрахування групи революційно налаштованих студентів пішов у відставку і залишив клініку університету. Прагнучи утримати в місті видатного лікаря, Міська Дума 4 грудня 1906 р. ухвалила: «... внести до кошторису з 1907 р. 10 000 рублів на заснування очної лікарні імені професора Л.Л. Гіршмана, надавши переважне право на заняття ліжок в цій лікарні мешканцям міста Харкова». Був створений комітет зі збору коштів на будівництво лікарні

25 березня 1908 р. на Москалівці, в орендованому приміщенні, на зібрані кошти урочисто відкрито міську очну лікарню на 10 ліжок

Вулиця Москалівська, 55 – сучасний вигляд будівлі

У 1912 р. очна лікарня Леонарда Гіршмана переїхала у власний будинок на теперішній вулиці Олесья Гончара, 5 (тоді вулиця Тараса Шевченка)

Операційна

Загальна палата клініки

У 1914 р. Харківська Дума надала Леонарду Гіршману звання Почесного громадянина Харкова

Будівлю Харківської міської клінічної лікарні № 14 реставровано у 2007 р. Зліва від входу – меморіальна дошка видатному вченому

На другому поверсі лікарні встановлено дошку, присвячену побудові міської офтальмологічної клініки ім. Л.Л. Гіршмана

А.П. Чехов писав про Леонарда Леопольдовича, з яким товаришував: «Харківський окуліст Гіршман, відомий філантроп ... свята людина»

121 рік тому, в травні 1898 р. Антон Чехов на книзі власних повістей і оповідань, яку подарував дружині відомого офтальмолога Леонарда Гіршмана, зробив напис: «Юлії Олександрівні Гіршман на добру пам'ять від щиро поважаючого і відданого автора»

Книгу передано в дар бібліотеці ім. В.Г. Короленка правнуком видатного лікаря

Учень Гіршмана професор Д.М. Натансон згадував, що в приймальні Гіршмана знаходилися і «сановник з Петербурга і жебраки, які живуть милостинею, – усі чекають своєї черги, знаючи, що нікому не буде відмови. Професор не припиняв прийому, поки не був прийнятий останній хворий, давав пораду, втішав знедолених, кожному говорив ласкаве слово, часто надавав матеріальну допомогу ... »

За 61 рік лікувальної практики Л.Л. Гіршман, за підрахунками його учнів, прийняв близько 1 мільйона хворих

Понад 30 років вчений знайомив західну офтальмологію з досягненнями вітчизняної офтальмології, публікуючи реферати в журналі «Archiv für Augenheilkunde»

Серед наукових праць Л.Л. Гіршмана – роботи, присвячені міозу і мідріазу, які викликані різними лікарськими засобами; лікуванню трахоми, фізіології світлосприйняття, а також дослідження про найменший кут зору тощо

Нагороди Л.Л. Гіршмана

Орден Св. Анни 2-го ступеня (1879 р.) і 1-го ступеня (1907 р.)

Орден Св. Володимира 3-го ступеня (1894 р.)

Орден Св. Станіслава 1-го ступеня (1896 р.)

Ім'я видатного офтальмолога в Харкові носить не тільки лікарня, а й НДІ очних хвороб, спеціалізована бібліотека для сліпих та слабозорих і центральна вулиця, яка з'єднує Сумську і Пушкінську

Вулиця імені Л. Л. Гіршмана

На території 14-ї офтальмологічної міської клініки в 2009 р. відкрито бронзовий пам'ятник. На гранітному постаменті – фігури Леонарда Гіршмана і маленької дівчинки, у якої відновився зір завдяки операції доктора. Ця дівчинка – збірний образ всіх тих, кому доктор Гіршман допоміг побачити цей світ у всій його красі

Леонард Леопольдович казав: *«Визнаю своєю заслугою тільки те, що привчив простий народ лікуватися у лікарів»*

Девізом Леонарда Гіршмана була латинська фраза *“Premium humanitas, alterum scientia”* (*“Перш за все – людяність, потім – наука”*)

«Немає останньої години роботи, є останній хворий», – ця цитата лікаря стала крилатою

Леонард Леопольдович Гіршман помер 3 січня 1921 р. і був похований на Іоанно-Усікновенському кладовищі Харкова

Газета *«Южный край»* так писала про усіма улюбленого лікаря Гіршмана: *«людина, що не знала ні втоми, ані користі, яка нікого не образила і ніколи не збрехала ...»*

Підготувала Л. В. Скрипченко

НБ ХНМУ, 2019